

รายการอ้างอิง

- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2540). บทละครเรื่อง “เงาะป่า”. หน้า 1 - 496. กรุงเทพมหานคร: กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร และสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์. (2534). “การวิเคราะห์วิธีการประพันธ์ทำนองเพลงไทยในลักษณะการแต่งขยายและตัดแต่งทำนองจากเพลงอัตราจังหวะสองชั้น”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. ภาควิชาดนตรี วิทยาลัยสงขลา กรมการฝึกหัดครู.
- ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์. (2542). สารานุกรมเพลงไทย. หน้า 1 - 486. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พิชิต ชัยเสรี. (ม.ป.ป.) สังคีตลักษณ์วิเคราะห์. หน้า 1-27. (ม.ป.ท.). เอกสารประกอบการเรียน. สำนักพิมพ์คอมพิวเตอร์.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2529). เพลงตับมโหรีของเก่า. หน้า 1 - 50. (ม.ป.ท.). สำนักพิมพ์.
- มนตรี ตราโมท. (2538). ดุริยสาส์น. หน้า 1 - 151. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พระราชทาน (ม.ป.ท.)
- วรายศ สุขสายชล. (2541). ทฤษฎีเสียงดนตรีไทย. หน้า 1 - 48. พระนคร: ห้องภาพสุวรรณ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ตำราเพลงมโหรี

### เพลงดับสำหรับไหว้ครูข้างเย็น

1. เนียรปาดิ
2. ชมพูนุท
3. ทองแก่น้ำ
4. ทองย้อย
5. ทองพราย
6. ทองสระ
7. ทองสรรม

### เพลงดับสำหรับไหว้ครูข้างเช้า

1. โฉลกแรก
2. ลอยชายเข้าวัง
3. อักษรโฉลก
4. วิศาลโฉลก
5. มหาวิศาลโฉลก
6. พรหมณ์เข้าโบสถ์
7. โยคีโยนแก้ว

### เพลงดับเรื่องพระนคร

1. พระนคร
2. ลำไป
3. ถอยหลังเข้าคลอง

### เพลงดับเรื่องนางไห้

1. นางไห้
2. ชมทะเล
3. ลมพัดชายเขา
4. คำหวาน
5. เบ้าหลูด

### เพลงขับเรื่องนางกราย

1. นางกราย
2. นางเยื้อง
3. สร้อยदान
4. นาคเกี่ยวพระศุเมรุ
5. พระรามตามกวาง
6. พระราม (คีน) นคร
7. พระรามเดินดง

### เพลงขับเรื่องอรุ่ม

อรุ่ม

สร้อยสน

มลากาน้ำทอง (หรือเรียกเล่าชอ)

ตุ่มโปง

อาถรรพ์

คู่อาถรรพ์ (หรือเรียกอาถรรพ์สี่)

(อีกคำราหนึ่งมีเพลงที่เจ็ด เรียกว่าอาถรรพ์แปด)

### เพลงขับเรื่องอรชร

1. อรชร
2. คู่อรชร
3. สายสมร
4. ปะตงโอด
5. ปะตงพัน
6. ปะตงเรื้อย (อีกคำราไม่มี)
7. ประตงละคร (อีกคำราหนึ่งไม่มี)
8. ปะตงหวน

## เพลงตับเรื่องพระทอง

1. พระทอง
2. คู่พระทอง
3. ตีคู่
4. คู่ตีคู่
5. นกร้อน
6. ลีลากระทุ่ม
7. คู่ลีลากระทุ่ม
8. โส้
9. ระบายเทศ

## เพลงตับเรื่องทำขวัญ

1. มอญแปลง
2. สรรเสริญพระจันทร์
3. มหาไชย
4. มโนราห์โอด
5. ราโค
6. เหรา
7. หงส์ไซ้ดอกบัว

## เพลงตับเรื่องเขนง

- |                  |                           |
|------------------|---------------------------|
| 1. เขนง          | (เพลงตบนี้อีกตำราหนึ่งว่า |
| 2. ชัดน้ำ        | 1. เขนง                   |
| 3. ชัดกระแจะ     | 2. กระทงเขี้ยว            |
| 4. สิงโตเล่นแก้ว | 3. ขอมแปลง                |
| 5. หนุ่มน้อย     | 4. มอญเล็ก)               |
| 6. ระวังระไว     |                           |

### เพลงขับเรื่องสระบัวหรั่ง

1. สระบัวหรั่ง
2. กระระนะ
3. นางบัวหรั่ง
4. มลิกาเสียเมือง
5. มลายูหวาน
6. กลุ่มลายูหวาน
7. แสนพิราปน้อย
8. แสนพิราปใหญ่
9. สมิททองไทย
10. สมิททองแขก
11. สมิททองมอญ
12. เพื่อนนอนน้อย
13. เพื่อนนอนใหญ่
14. นกกระจอกต้องกระเป๋อง
15. ดอกไม้ไทร
16. ดอกไม้ตานี
17. น้ำค้างตะวันตก
18. น้ำค้างตะวันออก

### เพลงขับเรื่องดอกไม้

1. ดอกไม้
2. ดอกไม้โอด
3. ดอกไม้พัน
4. สุวรรณหงส์

### เพลงขับเรื่องเกสรมาลา

1. เกสรมาลา
2. ก้านต่อดอก
3. สะสรรม
4. นางนาคใหญ่

### เพลงดับเรื่องบังใบ

1. บังใบ
2. แฝงใบ โอด
3. แฝงใบพัน (อีกตำราหนึ่งไม่มี)

### เพลงดับเรื่องถอนสมอ

(อีกตำราหนึ่งรวมดับนี้ไว้ในเรื่องบังใบ)

1. ฝรั่งถอนสมอ
2. คู่ถอนสมอ
3. บ้าบ่น
4. คู่บ้าบ่น
5. แยกสวน
6. แยกกินเข้า
7. ยาเมาเล
8. สัจสั้น้อย
9. สัจขี้ใหญ่

### เพลงดับเรื่องพัชชา

(อีกตำราหนึ่งดับนี้ไม่มี)

1. พัชชา
2. คู่พัชชา

### เพลงดับเรื่องนางนาค

1. นางนาคน้อย
2. คู่นางนาค
3. นกร่อน



### เพลงดับเรื่องม้าย่อง

(อีกตำราหนึ่งรวมดับนี้ไว้ในดับนางนาค)

1. ม้าย่อง
2. ม้ารำ
3. พิไสยน้ำทอง (อีกตำราเรียกว่าอรรชสี)

### เพลงดับเรื่องพระนเรศวร

1. นเรศวรชนช้าง
2. อุปราชขาดคอช้าง
3. พุศุทราคะแตก
4. เชิงตะกอน
5. นางรำ
6. พระรามเป่าสังข์

### เพลงดับเรื่องยิกิน

1. ยิกินใหญ่
2. ยิกินเล็ก
3. ยิกินหน้าศพ
4. ยิกินยาก

### เพลงดับเรื่องจันดิน

1. จันดิน
2. คู่จันดิน
3. บ้าระบูน

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงระบุว่า ทั้ง 2 ดับนี้คือ ยิกิน และจันดิน มีอยู่แต่ในตำราเล่มอื่น รวมทั้งเพลงเกร็ดต่อไปนี้ด้วย

## เพลงเกร็ดนอกเรื่อง

1. ศรีประเสริฐ
2. ระตำระสาย
3. คู่ระตำระสาย
4. อังคารสีบท
5. นางตานีร้องไห้
6. ย่านเถร (อีกตำราเรียก โยคี)
7. ล่องเรือ ละคร
8. มदन้อย
9. ยิกินแปดบท
10. เนื่อมโหรี
11. โฉลกไทยใหญ่
12. บ้าระบูนเทศ
13. จันดิน
14. นางบุหรง
15. ยี่ปุ่น
16. จำปาทองเทศ
17. เนระคันโยค
18. คู่เนระคันโยค
19. พระนครเงิน

## เพลงมอญ 48 นอกเรื่องเพลง

1. กะเรียนร้องตัวผู้
2. กะเรียนร้องตัวเมีย
3. แมลงภู่กลาย
4. คำไอยรา
5. โสณ
6. จอมศรี
7. จอมทอง
8. ตั่งตั่ง

9. หงส์ร้อน
10. หงส์บิน
11. หงส์ลีลา
12. หงส์พ็อน
13. หงส์คาบแก้ว
14. รัศมีพระจันทร์
15. พระจันทร์ลับเหลี่ยม
16. นกเอี้ยงตัวผู้
17. นกเอี้ยงตัวเมีย
18. แมลงเม่าทองตัวผู้
19. แมลงเม่าทองตัวเมีย
20. เพลงทิพ
21. ทนทานทอง
22. ลมบน
23. น้ำไหลชอกเขา
24. มีอลม
25. มุโล่ง
26. มุโน
27. มะลิเลื้อย
28. คาวดวงหนึ่ง
29. กลี้ออง
30. สามภาษา
31. สาวน้อย
32. แม่หม้ายสามคน
33. เต่าทองตัวผู้
34. เต่าทองตัวเมีย
35. เต่าฟักไข่
36. ลูกคิดแม่
37. การระเวกตัวผู้
38. การระเวกตัวเมีย

39. เทราเล่นน้ำ
40. เทพจตุ
41. แมลงมุมตึก
42. จำปาเจ็ดกลีบ
43. งูรีดเขียด
44. แมลงปอสบัดปีก
45. เรไรร้อง
46. กระจ่างชมจันทร์
47. อินทรีคาบช้าง
48. หนุมานลงเล็บ

#### เพลงจีน

1. จีนเก็บดอกไม้
2. กรองดอกไม้
3. ร้อยดอกไม้
4. จีนหลวง
5. นางกลับเข้าที่
6. นางลูกจากที่

ภาคผนวก ข.

รายชื่อบทมโหรี

### บทมโหรียุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1. เพลงยาวตำรามโหรี
2. เพลงยาวไหว้ครุมนโหรี

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2473 : 21 - 22) ทรงศึกษาพบว่าเพลงยาวตำรามโหรีและเพลงยาวไหว้ครุมนโหรี ซึ่งเป็นบทร้อยกรองนี้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) เป็นผู้ประพันธ์ขึ้น แต่ทรงสันนิษฐานว่า อาจมีเค้าเงื่อนมาจากสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชกาลสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ โดยในบทไหว้ครูกล่าวถึงการขอพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ ซึ่งทรงได้ช้างเผือกพังมาจากประเทศกัมพูชา โดยได้รับพระราชทานยศเป็นพระวิเชียรหัตถ์สุนิหัตถ์ นอกจากนี้ก็กล่าวขอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่ทรงได้ช้างเผือกพัง 2 เชือก ได้รับพระราชทานยศเป็นพระเทพกษัตริย์ และพระอินทรไอยรา ทรงอธิบายว่า

“เพลงยาวบทนี้คงแต่ใน ๒ รัชกาลนั้น แต่สงสัยว่าจะมีผู้แก้ไขภายหลัง...”

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2473 : 21 - 22)

นอกเหนือจากเพลงยาวทั้ง 2 บทนี้ ยังทรงรวบรวมบทมโหรีซึ่งเป็นบทสำหรับ ขับร้องในบทเพลงต่าง ๆ ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

3. บทมโหรีเรื่องพระรถเสน ซึ่งดัดแปลงมาจากกาพย์ห่อโคลงเรื่องพระรถเสนที่เป็นบทขับไม้ ซึ่งโดยมากจะนำมาเรียกว่า “ดัดต้นเพลงฉิ่ง” โดยเป็นเพลงดัดที่มี 4 เพลง คือ

- 3.1 เพลงดัดต้นเพลงฉิ่ง
- 3.2 เพลงจระเข้หางยาว
- 3.3 เพลงดวงพระธาตุ
- 3.4 เพลงนกขมิ้น (สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ,

2473 : 27)

4. บทมโหรีเรื่องกาเกี ประกอบด้วยบทร้องมโหรีดังนี้

- 4.1 นางนาค
- 4.2 พัดชา
- 4.3 ลีลากระทุ่ม
- 4.4 กราวรามัญ
- 4.5 พม่าน้อย

- 4.6 ตะนาว
- 4.7 ทวายเป็น
- 4.8 มอญใหญ่
- 4.9 ทะยอย
- 4.10 แรก
- 4.11 ดวงพระธาตุ
- 4.12 ลาวพวน
- 4.13 โฉลาว
- 4.14 เหาะ
- 4.15 พราหมณ์เก็บหัวแหวน
- 4.16 มอญแปลง
- 4.17 เชิดโน
- 4.18 มอญร้องไห้
- 4.19 ธรรมเนียมร้องไห้
- 4.20 หงส์ร้อน
- 4.21 พราหมณ์ตีคน้ำเต้า
- 4.22 แยกประเทศ
- 4.23 สีนวน
- 4.24 มอญทะเลพระสีนวลลา
- 4.25 ล่องเรืออรนayarูปตา
- 4.26 พระจันทร์ครึ่งซีก
- 4.27 แผละ
- 4.28 แม่ศรี
- 4.29 ซ้ำปี
- 4.30 ชุ่ยฉาย
- 4.31 ดันแดก
- 4.32 จู๊บแจง
- 4.33 จีนรำหมา
- 4.34 เจ้าเขียน
- 4.35 แยกร้านค้าบ

- 4.36 จีนลั่นถัน
- 4.37 ฉิ่งกลาง
- 4.38 โธ่ร้าย
- 4.39 โถ้

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2473 : 39) ทรงอธิบายเพิ่มเติมสำหรับบทมโหรีเรื่องกาถีกว่า

บทมโหรีเรื่องกาถีก่อนนี้ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แต่ง แต่งสงสั่งว่า จะมีผู้อื่นแก้ไขภายหลังบ้าง พิจารณาเหตุทางสำนวนมีสำนวนใหม่แทรกแซงอยู่หลายแห่งด้วยบทเรื่องกาถีก่อนนี้เล่ากันมาว่าแต่ก่อนชอบใช้ร้องมโหรีกันแพร่หลาย ฉบับมีในหอพระสมุดฯ หลายฉบับถ้อยคำก็มักแตกต่างกันตรงกันแต่ตอนต้น เมื่อชำระฉบับจะพิมพ์คราวนี้ ตอนข้างท้ายตั้งแต่บทลอยแพนางกาถีก่อนนี้ไป ต้องแก้ไขถ้อยคำบ้าง แต่คงตามความเดิม มิได้เปลี่ยนแปลง

5. บทมโหรีเรื่องอิเหนา สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายว่า หอพระสมุดได้รับต้นฉบับมาจากจังหวัดราชบุรี เนื่องจากแต่เดิมเป็นของพระยาราชบุรี ที่สืบทอดมาจากเจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ (แสง) ในครั้งสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่ได้รับบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยอาจจะร้อยกรองเพลงมาแต่เดิม หรือนำมาแก้ไขหลังจากที่ประพันธ์มาแล้วก็ได้เช่นกัน และสังเกตได้ว่าการเรียบเรียงบทมโหรีไม่ได้เรียงลำดับตามเนื้อเรื่องอิเหนาเหมือนอย่างบทมโหรีเรื่องกาถีก่อนนี้ จึงเห็นได้ว่าเป็นลักษณะดับเพลง เนื่องจากยึดถือความสอดคล้องของเพลงมโหรีเป็นหลัก แล้วจึงเลือกบทละครอิเหนามาขับร้อง (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2473 : 47) ประกอบด้วยบทมโหรีต่อไปนี้

- 5.1 ซ้ำปี
- 5.2 ปีนตลิ่ง
- 5.3 อะแซห่วนก็ มีลูกคู่
- 5.4 กบเต็น
- 5.5 บำเรอบรมบาท
- 5.6 สมิงทองมอญ
- 5.7 ชาตรีตลุง



- 5.8 หม่อม มีลูกคู่
- 5.9 พรหมณีเก็บหัวแหวน มีลูกคู่
- 5.10 รถ มีลูกคู่
- 5.11 สีนวน มีลูกคู่
- 5.12 ตามกว้าง มีลูกคู่
- 5.13 ดวงพระธาตุ มีลูกคู่
- 5.14 ยะวา มีลูกคู่
- 5.15 ปลาทอง มีลูกคู่
- 5.16 ชมโฉม มีลูกคู่
- 5.17 เพลงฉิ่ง มีลูกคู่
- 5.18 ม้าย่อง มีลูกคู่
- 5.19 ไอลาว ร้องคู่
- 5.20 ธรรมเนียมให้ มีลูกคู่
- 5.21 ทะขอยเขมร มีลูกคู่
- 5.22 บุรีจีดจีน
- 5.23 ไอล่าย มีลูกคู่
- 5.24 เหาะ
- 5.25 บลิม
- 5.26 ขึ้นพลับปลา
- 5.27 เซดจีน ร้องกับขอไม่มีลูกคู่

## 6. บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีรับสั่งให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเรียบเรียงเพื่อฝึกซ้อมนักร้องมโหรีของเจ้าพระยาเทเวศน์วงศ์วิวัฒน์ให้ร้องรับเครื่องดนตรีกรมมหรสพ เพื่อแสดงการบรรเลงรับพระราชอาคันตุกะ จึงมีอีกชื่อว่า “บทคอนเสิร์ท” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายว่าเฉพาะเรื่องรามเกียรติ์นี้ ตอนนางลอยจะถูกนำมาเรียบเรียงก่อนตอนอื่น ทรงสันนิษฐานว่าครั้งแรกที่ขับกล่อม คือ ด้อนรับเคาน์ตรินแห่งอิตาลี (ร.ศ. 117) พุทธศักราช 2441 ประกอบด้วยเพลง

- 6.1 ร้อยยานี รับเครื่องปีพาทย์
- 6.2 เซดฉิ่ง

- 6.3 แยกด้อยหม้อ
- 6.4 โล้
- 6.5 ซ้ำปี
- 6.6 หรุ่ม
- 6.7 ร่าย
- 6.8 เพลงช้า
- 6.9 คลุ่มโปง
- 6.10 โอ้ปี
- 6.11 ตัดพ้อ
- 6.12 จีนขวัญอ่อน
- 6.13 กล่อมพญา
- 6.14 พราหมณ์เก็บหัวแหวน
- 6.15 แยกบรเทศ
- 6.16 เซ็ดนอก

#### 7. บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิตแผลงศรนาคาศัก์ ทรงอธิบายว่า

บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิตแผลงศรนาคาศัก์และบทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิตแผลงศรพหมาสตร์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงนำบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมาเป็นหลักเรียบเรียงให้พอเหมาะกับเวลาที่ไม่ยาวไม่สั้นเกินไป โดยทรงมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดบรรเลงขับกล่อมในงานราตรีสโมสร ได้ทรงปรึกษากับพระประดิษฐไพเราะ (ตาต) และหลวงเสนาะคุริยางค์ (ทองดี) ในการบรรจเพลงเรียบเรียงเป็นดับมโหรี ประกอบด้วยเพลง ดังนี้

- 7.1 ซ้ำปี
- 7.2 หรุ่ม
- 7.3 กระบี่ลีลา
- 7.4 กระบอกทอง
- 7.5 ปฐม
- 7.6 มอญโยนดาบ
- 7.7 กราวนอก
- 7.8 ตุงตุง
- 7.9 พม่า

7.10 สร้อยสนัด

7.11 สุโขทัย

7.12 สาลิกา

7.13 ชาตรี

7.14 นาคราช

7.15 สุดใจ

7.16 เชิดฉิ่ง

7.17 กราววรา

7.18 ตลุง

7.19 ตวงพระธาตุ

7.20 หนีเสือ

7.21 ทอยยวน

7.22 เชิดฉิ่ง

7.23 กบเต็น

7.24 เหรา

7.25 ตู้กกะตา

7.26 เชิดฉิ่ง

7.27 แผละ

7.28 ลมพัดชายเขา

7.29 สารถี

## 8. บทมโหรีเรื่องรามเกียรติ์

ตอนอินทรีชิตแผลงศรพรหมาสตร์ ประกอบด้วยเพลงดังนี้

8.1 มอญรำดาบ

8.2 รื้อร้าย สับไทย

8.3 ช้างประสานงา

8.4 ฝรั่งเศสเร็ว

8.5 ตระเปล่ง

8.6 ชมตลาด

8.7 กราวนอก

8.8 กลองโยน

- 8.9 กระบोक
- 8.10 แยกอะหวัง
- 8.11 สร้อยสนตัด
- 8.12 กล่อมช้าง
- 8.13 แมลงวันทอง
- 8.14 ร่ายเร็ว
- 8.15 ลิงโลด
- 8.16 ลิงลาน
- 8.17 กราวรำ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2473 : 53 - 65)

นอกจากนี้ยังมีตำบมโหรียุคกรุงรัตนโกสินทร์ที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงศึกษาพบคือ บทมโหรีของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ เป็นตำบมโหรีนางนาค ซึ่งแต่ละเพลงจะมีเนื้อเรื่องบรรยายชื่อเพลงนั้น ๆ ถือเป็นตำบเพลง เนื่องจากมิได้เป็นเนื้อเรื่อง หรือบทละครใด ๆ ประกอบด้วยเพลงดังนี้ คือ

- 9. บทมโหรีนางนาค
  - 9.1 นางนาค
  - 9.2 พัดชา
  - 9.3 ลีลากระหุ่ม
  - 9.4 กราวรำมอญ
  - 9.5 โถ้

และยังมีบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เป็นบทมโหรี คือ บทมโหรีเรื่องเงาะป่า บทมโหรีพระราชนิพนธ์สร้อยเพลงเทพบรรทมนารายณ์เกษียรสมุทร และ บทมโหรีพระราชนิพนธ์พญาโสภณ มีการลำดับเพลงดังต่อไปนี้

- 10. บทมโหรีเรื่องเงาะป่า
  - 10.1 ซ่าปี
  - 10.2 ปีนดิ่ง
  - 10.3 ชมดงนอก
  - 10.4 ลิงโลด
  - 10.5 เชิดฉิ่ง

- 10.6 เชิด
- 10.7 เสมอ
- 10.8 กระจับปี่
- 10.9 ลมพัดชายเขา
- 10.10 เซ่นเหล้า
- 10.11 สมิ้งทองมอญ
- 10.12 หกบท
- 10.13 โอด
- 10.14 กราวโน
- 10.15 เชิด
- 10.16 กระจับปี่
- 10.17 เชิดฉิ่ง
- 10.18 แทงวิสัย
- 10.19 โอด
- 10.20 กราวรำ
- 10.21 พระยาโศก
- 10.22 เชิดฉิ่ง
- 10.23 มอญโยนดาบ
- 10.24 ตามกวาง
- 10.25 จีนรำพัด
- 10.26 ตันเพลงฉิ่ง
- 10.27 จำปาทองเทศ
- 10.28 จีนเส
- 10.29 เชิด
- 10.30 เชิด
- 10.31 พม่าเห่
- 10.32 ตวงพระธาตุ
- 10.33 ลงสรทมอญ
- 10.34 เสมอ
- 10.35 เชิด

- 10.36 สร้อยสนตัด
- 10.37 เพลงเร็ว
- 10.38 สมิงทอง
- 10.39 แยกมอญบางช้าง
- 10.40 สร้อยสน
- 10.41 โอด
- 10.42 คลื่นกระทบฝั่ง
- 10.43 กาเรียนทอง
- 10.44 ชาตรี
- 10.45 ตู้กตาแกว่งฉลาก
- 10.46 โห้โลม
- 10.47 ต้นตะนาว
- 10.48 สร้อยเพลง
- 10.49 บทลิ้ม
- 10.50 เขมรขอทาน
- 10.51 กระบอก
- 10.52 จินต๋อยมะพร้าว
- 10.53 ชาตรี
- 10.54 โลมนอก
- 10.55 เซ็ดนอก
- 10.56 เซ็ด
- 10.57 เสมอ
- 10.58 ฝรั่งคู่
- 10.59 ฝรั่งต้น
- 10.60 พันธุ์ฝรั่ง
- 10.61 ฝรั่งคู่
- 10.62 หม่อม
- 10.63 เสมอ
- 10.64 ยานี
- 10.65 โทน

- 10.66 กราวนอก
- 10.67 กราว
- 10.68 เชิด
- 10.69 รั้ว
- 10.70 ช้างประสานงา
- 10.71 เสมอ
- 10.72 ช้างประสานงา
- 10.73 เปะเล่ซุน
- 10.74 เสมอ
- 10.75 เปะเล่ซุน
- 10.76 เสมอ
- 10.77 นางครวญ
- 10.78 ตรีเรือ่งไห้
- 10.79 ทะเลป่า
- 10.80 ปราสาททอง
- 10.81 โอด
- 10.82 ปราสาททอง
- 10.83 โอด
- 10.84 เสมอ
- 10.85 ชมตลาด
- 10.86 เพลง
- 10.87 เพลงซ้า
- 10.88 เพลงเร็ว
- 10.89 ลาวปิ่นคี่ง
- 10.90 ชมโฌม
- 10.91 เชิด
- 10.92 ตระ
- 10.93 สระนุหรง่ไน
- 10.94 สาธุการ
- 10.95 ทองย่อน

- 10.96 แยกค้อยหม้อ
- 10.97 นกจาก
- 10.98 มอญรำคาบ
- 10.99 นางนาค
- 10.100 เหาะ
- 10.101 มหาชัย
- 10.102 เซ่นเหล้า
- 10.103 เซ่นเหล้า
- 10.104 เซ็ด
- 10.105 แยกมอญ
- 10.106 โอด
- 10.107 โอบีใน
- 10.108 โอด
- 10.109 ล่องเรือ
- 10.110 ชาตรี
- 10.111 ไร่โลมนอก
- 10.112 ล่องเรือ
- 10.113 ชาตรี
- 10.114 ไร่โลมนอก
- 10.115 สารถีจักรถ
- 10.116 ชาตรี
- 10.117 ไร่โลมใน
- 10.118 โลมพิณพาทย์
- 10.119 ช้ำ
- 10.120 ตระ
- 10.121 เซ็ด
- 10.122 ตะนาว
- 10.123 โอบีนอก
- 10.124 โอด
- 10.125 ทะแย



- 10.126 โอด
- 10.127 เชิด
- 10.128 โอด
- 10.129 เชิด
- 10.130 ชกมวย
- 10.131 เขมรเป่าใบไม้
- 10.132 ศัพท์ไทย
- 10.133 รื้อ
- 10.134 เชิด
- 10.135 รั้ว
- 10.136 ตระ
- 10.137 เชิด
- 10.138 จะเข้หางยาว
- 10.139 เชิด
- 10.140 กบเต็น
- 10.141 ยาวแหบ
- 10.142 ทยอยเขมร
- 10.143 ทยอยเชิด
- 10.144 ฝรั่งตัด
- 10.145 ขึ้นพลับพลา
- 10.146 เพลง
- 10.147 เพลงช้า
- 10.148 เพลงเร็ว
- 10.149 เป่าหลอด
- 10.150 แมลงภู่ทอง
- 10.151 เป่าหลอด
- 10.152 แมลงภู่ทอง
- 10.153 หอมหวาน
- 10.154 เขนง
- 10.155 น้ำค้ำ

- 10.156 ลีลากระทู้มนอก
- 10.157 จีนขวัญอ่อน
- 10.158 จีนมุล่ง
- 10.159 โอค
- 10.160 เซ็ด
- 10.161 ทยอยลาว
- 10.162 ลาวกระแตไต่ไม้
- 10.163 ขอมกล่อมลูก
- 10.164 พัดชา
- 10.165 ลีลากระทู้มนใน
- 10.166 โอค
- 10.167 เซ็ด
- 10.168 สามไม้
- 10.169 ม้าย่อง
- 10.170 เซ็ด
- 10.171 เพลงฉิ่ง
- 10.172 โศกโขทัย
- 10.173 เขมรไล่ควาย
- 10.174 ลำเพชร
- 10.175 แยกเงาะ
- 10.176 แยกเงาะ
- 10.177 พม่าใหม่
- 10.178 ต่อมวย
- 10.179 เข้าเซ็น
- 10.180 แยกตลุง
- 10.181 แยกบรเทศ
- 10.182 ตันเพลงยาว
- 10.183 กลองแขกเซ็ด
- 10.184 ซ้ำหวน
- 10.185 เพลงเร็ว

- 10.186 ทอย
- 10.187 โอด
- 10.188 ตะนามเปลง
- 10.189 เชิด
- 10.190 เชิดฉิ่ง
- 10.191 โอด
- 10.192 ใ้ปี่ใน
- 10.193 โอด
- 10.194 ใ้บูชากุณห์
- 10.195 โอด
- 10.196 ใ้ซ้
- 10.197 สร้อยมยุราตัก
- 10.198 แหก
- 10.199 แหกสคาง
- 10.200 สระหม่า
- 10.201 โอด
- 10.202 วิสันดาโอด
- 10.203 ฝรั่งควง
- 10.204 นางหงส์
- 10.205 โอด
- 10.206 ใ้ลาว
- 10.207 โอด เชิด
- 10.208 แมลงวันทอง
- 10.209 โอด
- 10.210 เชิด
- 10.211 มอญเปลง
- 10.212 แหกทพบุรี (สามชั้น)
- 10.213 แหกทพบุรี (สองชั้น)
- 10.214 แหกขาว
- 10.215 แหกทพบุรี (สามชั้น)

- 10.216 แยกลพบุรี (สองชั้น)  
 10.217 แยกขาว  
 10.218 แยกลพบุรี (สามชั้น)  
 10.219 แยกลพบุรี (สองชั้น)  
 10.220 แยกขาว  
 10.221 แยกลพบุรี (สามชั้น)  
 10.222 แยกลพบุรี (สองชั้น)  
 10.223 แยกยามดึก  
 10.224 กลุ่มโปง  
 10.225 เงาะญาบ  
 10.226 ตะเข็ง  
 10.227 สิงโตเล่นหาง  
 10.228 เอกบท  
 10.229 เข็ด  
 10.230 เล่นโนรา  
 10.231 เข็ด  
 10.232 แยกสุหรัศ  
 10.233 ตระ  
 10.234 เข็ด  
 10.235 มอญร้องไห้  
 10.236 ชมดงโน  
 10.237 เข็ด  
 10.238 มหาฤกษ์  
 10.239 มหาไชย  
 10.240 เสมอ  
 10.241 เล่นละคร (คณะผู้สอบชำระ “เงาะป่า”, 2540 : 670 - 186)

ถาวร สิกขโกศล และคณะผู้สอบชำระ “เงาะป่า” (2540) ระบุว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประพันธ์ โดยสมเด็จพระเจ้าฟ้านิภานภดลวิมลประภาวดี ทรงบันทึก และ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งให้พระคิษุโฑไพเราะ (ตาด) และหลวงเสนาะ  
คริยางค์ (แหม่ม) เป็นผู้บรรจเพลง

(คณะผู้สอบชำระ, 2540 : 495)

บทมโหรีพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีก 2 บท คือ

11. บทมโหรีสร้อยเพลงเทพบรรทมনারายณ์เกษียรสมุทร ประกอบด้วยเพลงดังนี้

11.1 บทมโหรีสร้อยเพลงเทพบรรทมনারายณ์เกษียรสมุทร

11.2 สร้อยเพลงอาเขีย

11.3 สร้อยเพลงจินเสโสกา

12. บทมโหรีพระยาโสก ประกอบด้วยเพลงดังนี้

12.1 พระยาโสก

12.2 สูดสงวน

12.3 บุษทัน

12.4 จรเข้หางยาว

12.5 ลีบท

12.6 เขมรปี่แก้ว

บทมโหรีพระยาโสกนี้ทรงพระราชนิพนธ์ในระหว่างเสด็จประพาสยุโรปและพระราช  
ทานให้มโหรีหลวงขับร้องและบรรเลงถวาย เมื่อเสด็จนิวัติพระนคร (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ  
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2473 : 88 - 89)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายว่า นอกจากบทมโหรี  
ซึ่งเรียบเรียงขึ้นใหม่ดังที่กล่าวข้างต้น ยังมีบทเกร็ดที่รวบรวมมาจากสำนวนการแต่งบทกลอนยุค  
กรุงศรีอยุธยา ยุคกรุงธนบุรี และนำมารวมกับบทที่แต่งที่เมืองนครศรีธรรมราช จึงสันนิษฐานว่า  
รวบรวมบทเกร็ดนี้ที่เมืองนครศรีธรรมราช แล้วได้ต้นฉบับเข้ามาในกรุงเทพฯยุคกรุงธนบุรี จึงทรงนำ  
มาตรวจชำระ โดยทรงเห็นว่าเป็นบทสำหรับร้องมโหรี มีลำดับเพลงดังนี้

13. บทเกร็ดสำหรับร้องมโหรี

13.1 พัดชา

13.2 นางนาค

13.3 นางนกรวญ

- 13.4 สรรเสริญพระจันทร์
- 13.5 มอญเปลง
- 13.6 มหาไชย
- 13.7 มโนห์ราโอด
- 13.8 ราโค
- 13.9 เหรา
- 13.10 หงส์ไช้ดอกบัว
- 13.11 เนรป่าตี
- 13.12 ทองย้อย
- 13.13 นางกราย
- 13.14 ชมพูนุท
- 13.15 สร้อยตำนาน
- 13.16 นาคเกี่ยวพระสุเมรุ
- 13.17 พระรามตามกวาง
- 13.18 จันดิน
- 13.19 สุวรรณมาลา
- 13.20 สระสม
- 13.21 ยิกินใหญ่
- 13.22 ยิกินหกบท
- 13.23 นางไห้
- 13.24 เบ้าหลุด
- 13.25 ต่องลิ้ว
- 13.26 ปะตงโอด
- 13.27 ประตงพัน
- 13.28 อรชร
- 13.29 พระนกร
- 13.30 ลำไป
- 13.31 ถอยหลังเข้าคลอง
- 13.32 บัวใบ
- 13.33 พังคา

- 13.34 ถอนสมอ
- 13.35 โถ้
- 13.36 ดอกไม้
- 13.37 ดอกไม้โอด
- 13.38 ดอกไม้พัน
- 13.39 สุวรรณหงส์
- 13.40 ศรีประเสริฐ
- 13.41 อังคาร
- 13.42 พระทอง
- 13.43 คู่พระทอง
- 13.44 คำหวาน
- 13.45 กระระนะ
- 13.46 สระบุโหร่ง
- 13.47 ดอกไม้ตานี
- 13.48 ดอกไม้ไทร
- 13.49 มัดตรา
- 13.50 เนียรคั่นโยค
- 13.51 โฉลกแขก
- 13.52 มลากาน้ำทอง
- 13.53 ม้ารำ
- 13.54 น้ำค้างตะวันตก
- 13.55 มลาชูหวาน
- 13.56 กะทงเขียว
- 13.57 ยงหงิด
- 13.58 นางนกขอม
- 13.59 ขอมน้ำเต้า
- 13.60 ยี่ปุ่น
- 13.61 จำปาทองเทศ
- 13.62 ขอมรำ
- 13.63 สมิงทอง

- 13.64 เชนง
- 13.65 เพื่อนนอน
- 13.66 คู่เพื่อนนอน
- 13.67 นี๋มโหรี
- 13.68 วิศาลโลก
- 13.69 คู่วิศาลโลก
- 13.70 อรุ่มเปิดบท
- 13.71 สร้อยสน
- 13.72 บ้าระนุ่น

(สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2473 : 65 - 85)





## ประวัติผู้เขียน

นายธิตี ทศนกุลวงศ์ เกิดวันที่ 26 กรกฎาคม พุทธศักราช 2516 บุตรชาย นายสุวัตร นางมาลัย ทศนกุลวงศ์ ภูมิลำเนาเดิม อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี

ศึกษาวิชาดนตรีไทยประเภทเครื่องสายได้แก่ ซอด้วง จะเข้ ซออู้ จิม และซอสามสาย มีประกาศเกียรติคุณดังนี้

1. ชนะเลิศการประกวดบรรเลงเดี่ยว จะเข้ โฉ่และรางวัลขวัญใจนักฟังเพลงไทย ระดับมัธยมศึกษา โฉ่หรั่งวัลลภนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ปี พ.ศ. 2534
  2. ชนะเลิศการประกวดบรรเลงเดี่ยว จะเข้ ระดับมัธยมศึกษา โฉ่หรั่งพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี การบรรเลงเพลงบรรเลงมโหรี ของสำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ร่วมกับศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ สาขาผ่านฟ้า ปี พ.ศ. 2534
  3. ตัวแทนผู้นำเยาวชนด้านดนตรีไทยของสำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ เผยแพร่ดนตรีไทย ณ สหภาพไวกีต รัสเซีย ปี พ.ศ.2535
  4. เยาวชนดีเด่นของชาติ ด้านศิลปวัฒนธรรม ประกาศเกียรติคุณพระราชทาน สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามบรมราชกุมาร
  5. ชนะเลิศการประกวดบรรเลงเดี่ยวจะเข้ ระดับอุดมศึกษา ปี พ.ศ.2538 ถ้วยรางวัล นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี
  6. กรรมการการประกวดดนตรีไทย มหาวิทยาลัยบูรพา ปี พ.ศ. 2541 - ปัจจุบัน (พ.ศ.2543)
  7. วิทยากรผู้สอนอาจารย์ดนตรีไทย ภาคตะวันออก จัดโดยมหาวิทยาลัยบูรพา ปี พ.ศ.2541 - ปัจจุบัน (พ.ศ. 2543)
  8. ผู้เดี่ยวจะเข้ 2 ตัว เป็นครั้งแรกในการแสดงดนตรีไทย โดยแสดงการเดี่ยวจะเข้ 2 ตัว เพลง ลาวแพน ณ สังคีตศาลา กรมศิลปากร และเดี่ยวจะเข้ 2 ตัว เพลงกราวใน ณ หอประชุมใหญ่ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย
- สำเร็จการศึกษาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ปี พ.ศ. 2539 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ปัจจุบัน อาจารย์พิเศษคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา